

ratou nei hoki i whakaae te nohoanga o Wiremu Kingi ki taua pihī i tona haerenga mai i Waikanae."

Ha! na wai te ki? Hua atu, he mohio ano na ratou ki nga mara a tona tupuna, a tona tupuna: na ratou ranei i whakaae a te Parepare hei mara ma Wiremu Kingi i tona haerenga atu i Waikanae? Na ratou ranei i whakaae nga mara ana tamariki ake i te Hurirapa i te haerenga atu i Waikanae, kua riro atu na te tango e nga hoia? Na ratou ranei i whakaae nga mara katoa a o matou tupuna kua oti ake nei te tuhituhi e au, i to ratou haerenga atu i Waikanae kua riro atu ra te tango e nga hoia ki te mata o te hoari. Ki taku whakaaro, e rite ana tenei kupu ki te rongoa whakamate. Ki ta te kai hoko whenua o Taranaki, he tika rawa ta Te Teira hoatutanga i taua whenua, a he he rawa a Wiremu Kingi. Ki a matou he nui rawa atu te he o Te Teira, kahore he mea hei hunanga mo tona he kia ngaro ai.

Ko taku kupu whakamutunga tenei, kahore e kitea E au he kupu whakamarie maku ki toku iwi e pouri mai ra ki to matou whenua, kia mutu ai, e nui rawa ana to ratou mamae ki te tangohanga noatanga i te whenua o matou tupuna. Ki te mea ka riro tonu atu taua whenua, akuanei ka mau tonu tenei kupu, i tangohia maoritia atu taua whenua e te Kawana o te Kuini o Ingarani, a mau tonu iho ki nga whakatupuranga.

Tenei hoki etahi kupu whakahe a nga Pakeha mo Wiremu Kingi kua rongu au. E kiia ana, heta ngatakino, he tangata haurangi he tangata kohuru. Tenei taku kupu: Katahi na pea ia ka inu rama ki Waitara. I a matou e noho ana i Waikanae, kahore rawa au i kite i a ia e hoko kaho rama, e haurangiana ranei, kore rawa; kahore ano hoki au i rongu, he tangata kohuru ia i mua atu o taku whanautanga—a kaumatua noa atu, kahore rawa au i kite i tetahi tangata e kohurutia ana e ia, haere noa atu ia ki Waitara. Na i kanga tona matua a Reretawhangawhanga e Ngatimarū i Whareroa (1837). Na, heke ana te ope nui a Ngatiawa, haere atu ana i Waikanae ki Whareroa, e whau nga rau. Na te pai o nga whakaaro o taua kaumatua, ka kore e patua nga tangata o Whareroa i huihuitia kautia nga taewa, i haere tahi ano au i taua ope. Na te haurangi ranei me te kohuru o Wiremu Kingi, te take i mohiotia ai e nga kai hoko whenua o Taranaki, no Te Teira anake ratou ko ona hoa taua whenua i Waitara, na reira ranei i tangohia ai? Na, tena ano tetahi tangata kohuru kei te aroaro o aua kai hoko whenua o Taranaki, na, kahore taua tangata i te karangatia e ratou ko te tangata kohuru, engari e karangatia ana e ratou, e to matou hoa, e he aha ra hoki te tango tahi ai i ona whenua? Kahore a Wiremu Kingi ma i pai ki te whawhai i te rironga mai o nga moni utu o Waitara i a Te Teira; na reira i tuhituhi mai ai tetahi o ratou ki a au, mehemea ekore e pai kia kohikohia e ratou he moni hei whakahoki mo nga moni a te Kawana i riro mai ra i a Te Teira, kei riro tonu atu o matou whenua mo aua moni, ka rere atu ratou ki te pupuru mai, a ka waiho hei take rironga mo te Kawana ki a ratou. (Tenei ano tana reta e takoto nei).

I rongu tonu au i mua ki nga kupu pakeke o Reretawhangawhanga, matua o Wiremu Kingi, i to matou pa i Waikanae (1840), mo Waitara kia kaua e hokona ki te Pakeha, na mau tonu tana kupu a mate noa ki Waikanae (1844), waiho iho tana kupu ki a Wiremu Kingi hei pupuru i muri i a ia. I te rongonga o Rere me nga kaumatua i Waikanae, kua tae mai a Te Niu-tone Te Pakaru rangatira o Ngatimaniapoto, ki te tua waerenga i tera taha o Waitara, (ko Wharenui te ingoa o te mara), ka puta te kupu a aua kaumatua kia hoki atu ia ki tona kainga, kia waiho marire Waitara kia takoto ana mo matou ano (i rongu ano au ki enei kupu i te 1842-43). Kahore he tangata o Waikato, me Ngatimaniapoto, i noho i reira i mua atu o te taenga o nga Pakeha ki Ngamotu, katahi ano ki a Niu-tone Te Pakaru. Na reira i haere atu ai tetahi o aua kaumatua, a Ngaraurekau, i Waikanae, hei tiaki kei hoki mai ano a Ngatimaniapoto ki Waitara, na, mahue tonu iho i a Ngatimaniapoto a Waitara, a tae noa atu te heke a Wiremu Kingi ki reira (haunga a Peketahi, na tana wahine i taki mai ki reira).

Tetahi, he tangata aroha a Wiremu Kingi ki nga Pakeha o Poneke. Tihema 1843 i haere atu matou i Waikanae (me te Ahirikona o Kapiti) ka kite matou i a Haerewaho e whakawakia ana e Te Haruera i roto i te whare whakawa i Poneke, ka kitea te tika o tona he, kawea ana ki te whare herehere, na, ka oho nga tangata Maori katoa o Poneke kia patua nga Pakeha o te taone, na, ka rere a Wiremu Kingi ki te pehi, na, kua mutu.

Te tuarua (1846, i puta mai te kupu a te Kawana Kerei ki a Wiremu Kingi kia haere atu ki a ia ki Kapiti ki runga i te manua, ko Te Kata te ingoa. Haere atu ana matou, ka puaki mai te kupu a te Kawana Kerei ki a Wiremu Kingi, kia haere atu ki te Paripari hei whakawehiwehi atu i tona hoa ngangare i a Te Rangihaeata, na whakaae tonu atu a Wiremu Kingi (kahore ia i whakaaro ki a Te Rangihaeata). Ao ake, ka whiti mai matou ki Waikanae, whakahau tonu atu a Wiremu Kingi ki ona hapu kia haere atu ratou ki te Paripari, moe noa atu i Whareroa, ao ake, ka tae ki te Paripari, ko au ano tetahi i haere, hoko whitu topu tana ope (hoki mai ana au ki Waikanae). Ka hopuhopukia e ratou ko tana ope nga tangata o Whanganui i uru tahi ki a Te Rangihaeata, tokowaru aua tangata. (No te hopukanga o aua tangata ka karanga ake ratou, e noho, ko wai ka hua, ekore hoki koutou e peneitia a ona rangi. Kei te maharatia tenei kupu e Wiremu Kingi). Muri ka arahina mai ki Waikanae, utaina ana ki runga ki te tina o te Kawana Kerei. Kua kite pea etahi o nga Pakeha i enei tangata i hopuhopukia nei e Wiremu Kingi. Kei whea hoki ra ta te Kawana koha ki a Wiremu Kingi i enei rangi? Na, he tangata hapai tonu a Wiremu Kingi i nga tikanga o te Kawanatanga, kahore rawa i pai ki te Kingi Maori, a tae noa ki te whawhaitanga mo Waitara.

Heoti ano aku koreto.

Na to hoa aroha,

NA RIWAI TE AHU.